יסודות הבאת שם טוב

[תוס' ב-ג]

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מַאי דִּכְתִיב (ישעיה לג, ו) "וְהָיָה אֱמוּנַת עִתֶּיךָ חֹסֶן יְשׁוּעֹת חָכְמַת וָדָעַת וְכו', וְאַפְּשׁוֹ הָכִי אִי יִרְאַת ה' הִיא אוֹצָרוֹ אֵין, אִי לָא לָא. מָשָׁל לְאָדָם שֶׁאָמַר לִשְׁלוּחוֹ הַעֲלֵה לִי כּוֹר חִטִּין לָעֲלִיָּה, הָלַךְ וְהַעֲלָה לוֹ, אָמַר לוֹ עֲרַבְתָּ לִי בְּהֵן קַב חִמְטִין, אָמַר לוֹ לָאו, אָמַר לוֹ מוּטָב אִם לֹא הַעֲלִיתָה:

אֲבָל הָאֱמֶת כִּי עִנְיָן "לִשְׁמָהּ" פֵּרוּשׁ, לְשֵׁם הַתּוֹרָה, וְהָעִנְיָן כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ הַרַא"ש ז"ל עַל מַאֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק (נדרים ס"ב) "עֲשֵׂה דְּבָרִים לְשֵׁם פָּעֳלָן" – לִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁפֹּעֵל הַכֹּל לְמַעֲנֵהוּ, "וְדַבֵּר בָּהֶן לִשְׁמָן", כָּל דִּבּוּרְךָ וּמַשָּׂאֲךָ בְּדִבְרֵי תּוֹרָה יִהְיֶה לְשֵׁם הַתּוֹרָה, כְּגוֹן לֵידַע וּלְהָבִין, וּלְהוֹסִיף לֶקַח וּפִלְפּוּל, וְלֹא לְקַנֵּטֵר וּלְהִתְגָּאוֹת". עכ"ל.

אָמְנָם רוֹן מִינָה נָמִי, מֵעִנְיָן ב' הַמְּשָׁלִים שֶׁהִמְשִׁילוֹ זֹל בְּעִנְיָן הַתּוֹרָה וְהַיִּרְאָה, הֵיפֶךְ מֵאֲשֶׁר שָׁגוּ בָּזֶה כַּמָּה מְרֻבַּת בְּנֵי עַמֵּנוּ, שֶׁקּוֹבְעִים כָּל עֶסֶק לְמוּדָם בְּסִפְרֵי יִרְאָה וּמוּסָר לְבַד.

שֶׁכְּמוֹ בְּעִנְיָן קְרִימַת הָאוּצָר לְהַתְבּוֹאָה שֶׁבְּתוֹכוֹ, וְכִי יַעֲלֶה בְּלֵב עַל לֵב אָדָם, כֵּיוָן שֶׁכָּל קִיּוּם וְשִׁמּוּר הַתְּבוּאָה הוּא הָאוֹצָר, יַעֲסֹק כָּל זְמַנּוֹ אוֹ רֻבּוֹ בְּבִנְיַן הָאוֹצָר לְבַד, וְלֹא יַכְנִיס בּוֹ תְּבוּאָה מִשֶּׁלּוֹ, כֵּן אֵיךְ יַעֲלֶה עַל לֵב אִישׁ לוֹמַר שֶׁזֶּה תַּכְלִית הָאָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁיָּשִׂים כָּל קִבְיַעַת לִמּוּדוֹ בְּבִנְיַן הָאוֹצָר שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם לְבַד, וְהוּא אוֹצָר רֵיק, וְלֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ מִכָּל עָמְלוֹ רַק מִצְוָה אַחַת שֶׁל "ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא" (דברים ו, ג) וְגַם אֵין עָלֶיהָ שֵׁם אוֹצָר כְּלָל.

וְלֹא כְּנוּנוֹ רז"ל בְּמַאֲמָרָם הַנַּ"ל "אֵין לוֹ לַהֶקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּי, אֶלָּא אוֹצָר שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם בִּלְבַד", אֶלָּא עַל אוֹתָהּ הַיִּרְאָה, שֶׁבְּתוֹכָהּ מְנֻחִים הַמּוֹן תְּבוּאוֹת, מִקְרָא מִשְׁנָה וַהֲלָכוֹת וְשִׁאֲרֵי עִנְיְנֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהַיִּרְאָה הִיא אוֹצָרָם הָשוּב, וּקְשֻׁרֹת שֶׁיִּתְקַיְּמוּ אֵצְלוֹ, עֲרִיכִים וְשׁוּנִים בְּפִיו, וְחֲרוּתִים עַל לוּחַ לִבּוֹ, כְּמוֹ שֶׁמּוּבָא וּמְקֻבָּר מִמַּ"ש עוֹד אֵין לוֹ לַהֶקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ בְּעוֹלָמוֹ אֶלָּא ד' אַמּוֹת שֶׁל הֲלָכָה בִּלְבָד.

וְכֵן בְּעִנְיָן הַהֶחֱרֵם לְהַסִּיחַ בְּאֶמְצַע הַלִּמּוּד, לְהִתְבּוֹנֵן עוֹד קְצָת בִּירְאַת ה', שֶׁהִמְשִׁילוּהוּ זֹל, לְהַחֲרִיב עֲרוּב הַקַּב וּמִסְתָּם קָבוֹר תְּבוּאָה, מִינָה נָמִי, שֶׁכְּמוֹ שֶׁאִם עֲרֵב בְּכוֹר תְּבוּאָה יוֹתֵר מִקַּב חוּטְסִין, אֲשֶׁר אֵינָנוּ צָרִיךְ לְקִיּוּם הַתְּבוּאָה, הֲרֵי הוּא גָּזֵל וְאוֹנְאָה, כֵּן בְּעִנְיָן הַיִּרְאָה, אִם יַאֲרִיךְ בָּהּ הָאָדָם, וְכָן יַחֲרִיב מִקְּדֵי מְדִינָתוֹ לְקִיּוּם וְשִׁמּוּר רֹב תְּבוּאוֹת הַתּוֹרָה, הֲרֵי הוּא גּוֹזֵל אוֹתוֹ הַזְּמַן הָעִנְיָנִי, מֵהַתּוֹרָה שֶׁהָיָה צָרִיךְ לִלְמֹד בְּאוֹתוֹ הָעֵת, כִּי לֹא הֻרְשָׁה לַעֲסֹק בְּהִתְבּוֹנְנוּת וּקְנִיַּת הַיִּרְאָה, אֶלָּא כְּפִי אֲשֶׁר יִשְׂכֹּל בְּשִׂכְלוֹ לְפִי טִבְעוֹ וְעִנְיָנוֹ, שֶׁזֶּה הָעֵת הוּא צָרִיךְ וְהֻכְרַחַ לוֹ לַעֲסֹק בְּקִנְיַת הַיִּרְאָה וּמוּסָר, לְצָרְכֵּי הַשְׁמָרַת וְהַקִּיּוּם שֶׁל תְּבוּאוֹת הַתּוֹרָה.

וְגַם, כִּי הָאָדָם הַקֹּבֵעַ בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בְּפֶרֶק ג' עִנְיָן לִשְׁמָהּ, אֵינוֹ צָרִיךְ לְרֹב עָמָל וִיגִיעָה וְאֹרֶךְ וְכֵן הָעֶסֶק בְּסִפְרֵי יִרְאָה עַד שֶׁיִּקְבַּע בְּלִבּוֹ יִרְאַת הָאָדָם אֲשֶׁר אֵינוֹ קָבוּעַ בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה.

בְּשֵׁם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זַ"ל, לְמוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה צָרִיךְ לִהְיוֹת עִם יִרְאַת שָׁמַיִם כִּדְכְתִיב (תהלים קיט, לח) 'הָקֵם לְעַבְדְּךָ אִמְרָתֶךָ אֲשֶׁר לְיִרְאָתֶךָ', שֶׁזֶּה נִקְרָא שְׁמוּשָׁה שֶׁל תּוֹרָה:

(סמרי סמס (גול) סטטוס סרל"ט ד"ס נמי וסמרי)

יַחְשֹׁב כְּשֶׁלּוֹמֵד מַה שֶׁאָמְרוּ בַּגְּמָרָא (ברכות ח.) קטב 'אֵין לַהֶקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל הֲלָכָה', וְיֹאמַר בְּלִבּוֹ הֲלֹא הוּא יִתְבָּרֵךְ צִמְצֵם אֶת עַצְמוֹ וְשׁוֹרֶה בְּכָאן, וְרָאוּי לוֹ לַעֲשׂוֹת בְּשִׂמְחָה וּבְיִרְאָה וּבְאַהֲבָה:

(נוחלת הריכ"ש סי' קיט קמ"ג)

אָמַר הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב מְנַחֵם מֶנְדֶּל [מִפְּרֶעמִישְׁלַאן] זַי"ל, וְשָׁמַעְתִּי זֶה מִפִּי הַקָּדוֹשׁ זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ שֶׁאָמַר לִי בְּשֵׁם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זַי"ל, כִּי זֶה פֵּרוּשׁ הַמִּשְׁנָה (אבות פ"ו מ"א) 'הַלּוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ זוֹכֶה לְדָבָרִים הַרְבֵּה' וְרָצָה לוֹמַר 'תּוֹרָה לִשְׁמָהּ' נִקְרָא כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְתִּי לְעֵילֵי בְּדִבְקוּת הַכּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, וְאָז הוּא 'זוֹכֶה' רָצָה לוֹמַר שֶׁיָּכוֹל לְנַפֵּחַ אֶפְלוּ דִּבְרֵי חֹל הַרְבֵּה רֵישֵׁי:

(יחל דרי סמס פי' יט)

עִנְיָן עֶסֶק הַתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, הָאֱמֶת הַדָּבוּר, כִּי לִשְׁמָהּ אֵין פֵּרוּשוֹ דְּבֵקוּת כְּמוֹ שֶׁסּוֹבְרִים עִתָּה רֹב הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ רז"ל בְּמִדְרָשׁ (שוח"ט) שֶׁבְּקֵשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה מִלְּפָנָיו יִתְבָּרֵךְ, שֶׁהָעוֹסֵק בַּהֲלָכוֹת יֶחְשַׁב אִצְלוֹ יִתְבָּרֵךְ כְּאִלּוּ הָיָה עוֹסֵק בְּנִגְעִים וְאֹהָלוֹת. הֲרֵי שֶׁהָעֹסֵק בַּהֲלָכוֹת הַשֵּׁם בְּעֵינוֹ וּרְיִיעָה, הוּא עִנְיָן יוֹתֵר נַעֲלֶה וְאָהוּב לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ מֵאֲמִירַת תְּהִלִּים.

וְאִם נֹאמַר שֶׁלִּשְׁמָהּ פֵּרוּשוֹ דְּבֵקוּת וְדֹקֶא, וְרַק בָּזֶה תָּלוּי כָּל עִקַּר עִנְיָן עֶסֶק הַתּוֹרָה, הֲלֹא אֵין דְּבֵקוּת יוֹתֵר נִפְלָא מֵאֲמִירַת תְּהִלִּים כְּרָאֵי כָּל הַיָּמִים.

וְגַם כִּי יוֹדֵעַ אִם הַסְּכֵּים הַכְּבֵדִים עַל יָדוֹ בָּזֶה, כִּי לֹא מְצִינוּ בְּדִבְרֵיהֶם דֹּל מַה תְּשׁוּבָה הֵשִׁיבוּ הוּא יִתְבָּרֵךְ עַל שְׁאֵלָתוֹ וְכִמוֹ שֶׁכְּתָבוּ בְּבָא בַּתְרָא י"ז א, וְאֵרֶדֶ, הֲהוּא רַחֲמֵי הוּא דְּקָא בָעֵינָא.

וְגַם כִּי הָיָה דֵּי לְעִנְיַן הַדְּבֵקוּת, בְּמַסֶּכֶת אַחַת, אוֹ פֶּרֶק, אוֹ מִשְׁנָה אַחַת, שֶׁיַּעֲסֹק בָּהּ כָּל יָמָיו בְּדִבְקוּת. וְלֹא כֵּן מְצִינוּ לְרז"ל (סוכה כח) שֶׁאָמְרוּ עַל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי שֶׁלֹּא הִנִּיחַ מִקְרָא מִשְׁנָה הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת סד. וְהֵינוּ כִּי מִהֲרֵעוּתוֹ עַל לִבּוֹ תָּמִיד, כִּי עֵרֶן לֹא נָגַע יָדוֹ תּוֹכֶת עֶסֶק הַתּוֹרָה לְשִׁמָהּ בְּמָה שֶׁלִּבֵּד עַד עַתָּה, לְזֹאת הָיָה שֵׁיֵּשׁ כָּל יָגִיעַ לְהוֹכִיחַ לְכָל תָּמִיד. מִיּוֹם לְיוֹם וּמִשָּׁעָה לְשָׁעָה.

וְהֵן עַתָּה בְּדוֹרוֹת הָאֵלּוּ בְּעַזְהֶ"ר, נַהֲפוּךְ הוּא, הַגְּבוּהָ הַשְׁפֵּל, סִבָּה וְגַבָּה סִבּוֹ כָּל עֵסֶק קְבִיעַת לִמּוּדָם רַב הַיָּמִים רַק בְּסִפְרֵי יִרְאָה וּמוּסָר, כַּאֲמֹרָם כִּי זֶה כָּל הָאָדָם בְּעִלְמוֹ לַעֲסֹק בָּהֶם תָּמִיד, כִּי הֵמָּה סְלוּחִים הַלְּבָבוֹת, אֲשֶׁר אֵין יִבְנֶע לְבָבוֹ לְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר הֵיצֶר הָרַאֲוָתִיוּ, וּלְהַתְאֵר בְּמִדּוֹת טוֹבוֹת. וְכָתַר תּוֹרָה מֶנָּה בִּקְרָן זִוְיָת. וּכְיָנִי רָאִיתִי בְּסֵדֶר אַחֵר. שֶׁכָּל כָּךְ הִתְפַּשֵּׂט אֲצָלָם זֹאת, עַד שֶׁבְּרֹב עִתִּי בְּדַרְשָׁם אֵין בָּהֶם רֵיחַ סִפְרֵי מוּסָר לְבַד. וַאֲפִלּוּ שֶׁ"ס אֶחָד שָׁלֵם אֵין בּוֹ. וְכָה עֵינֵיהֶם סְרוּחוֹת. שֶׁבֵּיוָן הַשְׂכֵּיל לְבוֹתָם. אֲשֶׁר לֹא זוּ הַדֶּרֶךְ נָתַר בּוֹ ה', כִּי לֹא יִרְצֶה. וְעוֹד כְּמַעַט בְּהַקְשָׁרוּ הַזְּמָן יוּכְלוּ לְזוֹחַת הֵן לְלֹא כֵּן סוֹרֵר. וְתוֹרָה מָה תֹּרֶא עָלָיוּ:

הֲרֵי כְּבָאר, הַגַּם שֶׁהַיִּרְאָה הִיא מַדָּעָה אַחַת, וְאָמְרוּ נִיחוּשָׁלֵי רֵישׁ פֶּאָה) שֶׁכָּל הַמִּצְוֹת אֵינָן שָׁוִות לְזָבֵר אֶחָד מִן הַתּוֹרָה, אֲמָנָם בְּמִצְוַת קְנַת הַיִּרְאָה מִבְּנֵי יִתְבָּרֵךְ, וְזֶה הִיא כְּבָר, מִצַּד שֶׁהִיא בְּכָרַחַת לְעֵצֶר הַיְּצֶר וְשֶׁטֶר הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּכְלוֹמָה גַּם נִמְשָׁכָת הִיא בְּעִנְיַנִי הַבְּרִיּוֹת, לְכֵן צְרִיכָה שֶׁתְּקוּם אֶצֶל הָאָדָם קֹדֶם עֶסֶק הַתּוֹרָה:

וְלֹזאת, רָאוּי לְהָאָדָם לְהָכִין עַצְמוֹ כָּל עֵת, קֹדֶם שֶׁיַּתְחִיל לִלְמֹד, לְהִתְחַשֵּׁב מַעַט עִם מִנוּ יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ בְּסָבָרַת הַלֵּב בְּיִרְאַת ה', וּלְהַסִּיר מַעֲנוּתוֹ בְּהַרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהִתְקַשֵּׁר וּלְהִתְדַּבֵּק בְּעֵת עֶסֶק נְתוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּדִבְרוֹ וּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, וְגַם יְנַגֵּל עַל עַצְמוֹ, לְצֵשׂוֹת וּלְקַיֵּם בְּכָל הַכָּתוּב בְּנִבְתָּב וּבְכָל פֶּה, וַאֲשֶׁר יִרְאָה יְכֵין דַּרְכּוֹ וְהַנְהָגָתוֹ מִתּוֹה"ק. וְכֵן כְּשֶׁרוֹצֶה לָצֵין בְּדִבְרֵי הֲלָכָה, רָאוּי לְהִתְפַּלֵּל שֶׁיְּזַכֵּהוּ יִתְבָּרֵךְ לַאֲמִיתֵי שִׁמְעָתָא אֲלִיבָא דְּהַלְכְּתָא, לְכֵן לַאֲמִתָּה שֶׁל תּוֹרָה:

וְכֵן בְּאֶמְצַע הַלִּמּוּד, הָרְשׁוּת נְתוּנָה לְהָאָדָם לְהַפְסִיק זְמַן מָצָא, קֹדֶם יִכְבֶּה מְלוֹם יִרְאָתוֹ יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, שֶׁקִּבֵּל עָלָיו קֹדֶם הַתְּחָלַת הַלִּמּוּד, לְהִתְבּוֹנֵן מֵחֹדֶשׁ עוֹר מַעַט בְּיִרְאַת ה'. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רז"ל עַד (שבת ל"א) 'מָשָׁל לְאָדָם שֶׁאָמַר לִשְׁלוּחוֹ הַעֲלֵה לִי כּוֹר שֶׁל חִטִּים לַעֲלִיָּה כו', אֵל עֲרַבְתָּ לִי בְּהֵן קַב חוּטְסִין, אֵל לָא, אֵל מוּטָב שֶׁלֹּא

אָמְנָם הָעִנְיָן, כִּי כָּתוּב מְפֹרָשׁ שֶׁגַּם הַיִּרְאָה נִקְרֵאת חָכְמָה, כְּמַ"ש (איוב כ"ח כ"ח) "וַיֹּאמֶר לָאָדָם הֵן יִרְאַת ה' הִיא חָכְמָה". וְהוּא מִטַּעַם שֶׁהַיִּא אוֹצָרוֹ הַטּוֹב שֶׁל הַחָכְמָה שֶׁתִּשְׁתַּמֵּר וְתִתְקַיֵּם בָּהּ. זֶהוּ שֶׁאָמְרוּ שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן וּמַשְׁפִּיעַ חָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁתִּתְקַיֵּם אֶצְלוֹ, וִיהִא תַּלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ, אֶלָּא לְמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חָכְמָה, הַיְנוּ אוֹצַר הַיִּרְאָה, שֶׁהִיא מְכֻרֶחֶת שֶׁתִּקְדֵּם אֶצֶל הָאָדָם כנ"ל.

(ואיש תְּבוּנוֹת יָבִין פְּנִימִיּוּת מַאֲמָרָם ז"ל זֶה לְדַרְכֵּנוּ, עַל פִּי סִתְרֵי הַזֹּהַר וּכְתָבֵי הָאָרִיז"ל, אֲשֶׁר אָמְרוּ שֶׁהַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה מִתְגַּלֵּית רַק עַל יְדֵי מִדַּת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, הַיְנוּ כַּבָּלַת עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם כנ"ל).

וְגַם יוּבַן גַּם כֵּן, שֶׁמְּצִינוּ לְרז"ל שֶׁאָמְרוּ, אֵין לוֹ לַהֶקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ אֶלָּא ד' אַמּוֹת שֶׁל הֲלָכָה בִּלְבַד וּבְרכות ח' ע"א), וּבְפֶרֶק אֵין עוֹמְדִין (ל"ג ב') אָמְרוּ, אֵין לוֹ לַהֶקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּבֵית גְּנָזָיו אֶלָּא אוֹצָר שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם בִּלְבַד, וּלְדִבְרֵינוּ בְּאֶמֶת הַכֹּל אֶחָד, וְלָכֵן אָמְרוּ אוֹצָר שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם, עַד כָּאן:

שֶׁמַּעְתִּי מִפִּי מוֹהַר"ר, שֶׁרָצָה לְהוֹכִיחַ לְאֶחָד אֵיךְ כָּל חָכְמוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, הֵן חָכְמַת מְדִינָה וְהֵן תִּשְׁבֹּרֶת וְשֶׁבַע חָכְמוֹת"ל, הַכֹּל נִרְמָז בְּשַׁ"ס, וְשָׁאַל הַשּׁוֹאֵל הָא יֵשׁ כַּמָּה עוֹסְקִים בִּלְמוּד הַשַּׁ"ס וְאֵינָם יוֹדְעִים חָכְמוֹת אֵלּוּ, וְהֵשִׁיבוֹ עַל פִּי מָשָׁל, שֶׁהָיָה מֶלֶךְ אֶחָד וְלוֹ כַּמָּה מִינֵי אוֹצָרוֹת זָה גָּדוֹל מִזֶּה, וְגַם הָיוּ לוֹ כַּמָּה מִינֵי עֲבָדִים וּבֵן אֶחָד, וּלְעֵת זִקְנָתוֹ הִתְחַכֵּם וְהִטְמִין אוֹצָרוֹת הַחֲשׁוּבִים בְּבִנְיַן בְּכָתְלֵי אַפְּרִיוֹן וְחַדְרֵי הַמֶּלֶךְ, וְעָשָׂה רַק שְׁנוּי אֶחָד בְּכֹתֶל שֶׁיַּרְגִּישׁ בּוֹ הַחָכָם וּמֵבִין, וּמַה שֶׁהָיָה הָאוֹצָר יוֹתֵר חָשׁוּב הִטְמִינוֹ יוֹתֵר וְעָשָׂה שְׁנוּי דַק בְּתַכְלִית, וְאַחַר כָּל אֲמָר לִבְנוֹ בְּיִחִידוּת שֶׁתֵּדַע כָּל מַה שֶׁעָשִׂיתִי אֵינוֹ דָּבָר רַק, שִׂים לִבְּךָ לְהָבִין:

וְהִנֵּה אַחַר מִיתַת הַמֶּלֶךְ הָאוֹצָרוֹת הַגְּלוּיִים חָטְפוּ הָעֲבָדִים, וְזֶה הַבֵּן נָתַן לֵב לְהָבִין מַה שֶׁאָמַר לוֹ אָבִיו, וְאַחַר עִיּוּנִי הִרְגִּישׁ שֶׁיֵּשׁ שְׁנוּי בַּכֹּתֶל בְּמָקוֹם זֶה, וְחִפֵּשׂ עַל יְדֵי סְתִירַת הַכֹּתֶל וּמָצָא אוֹצָר, וְאַחַר זֶה נָתַן לֵב יוֹתֵר וְהִרְגִּישׁ בְּמְעַט שְׁנוּי שֶׁיֵּשׁ שָׁם אוֹצָר יוֹתֵר חָשׁוּב. כָּךְ בַּנִּמְשָׁל, חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת חָטְפוּ עֲבָדִים שֶׁהֵן הָאֻמּוֹת, וְאוֹצָרוֹת הַחֲשׁוּבִים הוּא יִרְאַת ה' לִבְנוֹ יְחִידוֹ, וְאוֹצָר הַחָשׁוּב מִזֶּה 'תּוֹכוֹ רָצוּף אַהֲבָה' (שה"ש ג, י), וְדִבְרֵי פִּי חָכָם חֵן:

(פולדות יעקב יוסף פרי נסר ד"ה ועוד י"ל ונכלר פסוק בסס"ש שלם)

בִּימֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ הָיוּ גְּדוֹלֵי הַדּוֹר שֶׁהָיוּ לוֹמְדִים יוֹם וָלַיְלָה בְּהַתְמָדָה, וְהַבַּעַל שֵׁם טוֹב דָּחָה אוֹתָם מַחֲמַת זֶה שֶׁהָיָה לָהֶם גַּאוּת בְּלִמּוּד, וְהָיָה אוֹמֵר שֶׁהוּא הָבְלִיחַ:

(ליקוטי הרי"מ ליקוטים מוהרי"ן ד"ס שמעתי)